

FIGYELŐ.

Társasági ügyek. I. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1916 október 7-én választmányi ülést tartott.

Szász Károly elnöklete alatt jelen voltak: Alszeghy Zsolt, Ágner Lajos, Bajza József, Baros Gyula, Binder Jenő, Császáz Elemér, Császáz Ernő, Gulyás Pál, Király György, Papp Ferenc, Perényi József, Tolnai Vilmos, Várdai Béla, Versényi György, Viszota Gyula, Weber Artur, Zolnai Béla vál. tagok. Jegyző: Kéky Lajos.

1. Titkárhelyettes jelentést tesz arról a nagy veszteségről, mely választmányunkat egyik legérdemesebb és legbuzgóbb tagjának, Vértesy Jenőnek halálával érte. Mély sajnálatára a temetésről az értesítést csak a temetés után kapta, úgy hogy sem koszorúról nem gondoskodhatott, sem jelen nem lehetett a temetésen. De mégsem távozott elhunyt társunk korai sírjába Társaságunk búcsúzó és köszönő szavai nélkül, melyeket Császáz Elemér társunk tolmácsolt a sírnál. A választmány fájdalmas megindultsággal veszi tudomásul a jelentést, elhunyt társunk emlékéét jegyzőkönyvében megörökíti s fjáldalmunkról és részvétünkrol jegyzőkönyvi kivonatban értesíti az elhunyt bátyját, Vértesy Kornél urat.

2. Titkárhelyettes jelenti, hogy választmányunk új tagja, Horváth Cyrill meglehangú levélben mond köszönetet megválasztásáért. Örvedetes tudomásul vétetett.

3. Titkárhelyettes jelentése alapján a Társaság rendes tagjaiul megválasztatnak: Weiner Imre, főhadnagy, 201. sz. táborig posta; P. Mattoska J. Libór, ferences filoz. tanár, Malaczka (aj. a titkárhelyettes).

4. Titkárhelyettes jelenti, hogy a Vall. és Közokt. Miniszteriumtól nyert értesítés alapján a Társaság kérvénye elintézéséul Pintér Jenő szerkesztőt, aki jelenleg az északi harotéren van, a Honv. Miniszterium a tényleges katonai szolgálat alól felmentette. Örvedetes tudomásul szolgál. A választmány hálás köszönetet mond Baros Gyula helyettes szerkesztőnek a legteljesebb megalégedésre végzett munkájáért s kéri, hogy még ez évfolyam lezártáig mindenestre ő végezze a szerkesztés munkálatait.

5. Pénztáros jelentést tesz a Társaság vagyoni állapotáról. Eszerint bevétel: 11,284-89 K, kiadás 5020-46 K, pénztári maradvány 6264 K. Jelenti, hogy ez összegben benne van félévi államségélyünk (2000 K) és a Székesfőváros ségélye (1000 K). Tudomásul van. A választmány hálás köszönetet mond nagylelkúségeért a Nm. Vall. és Közokt. Miniszter Urnak s a Székes-

főváros Tanácsának, valamint kérésünk szíves támogatásáért Szász Károly alelnök úr öngyméltóságának.

6. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Papp Ferenc és Várdai Béla vál. tagokat kéri föl s az ülést bezárja.

A választmányi ülést *felolvasó ülés* előzte meg, melynek tárgysora a következő volt:

1. Binder Jenő: Gaal József *A király Ludason c. vígjátékának forrásai.*
2. Husztiné Révhegyi Rózsa: Erdélyi és Hegel.

Binder Jenő felolvasása után felszólalt Versényi György vál. tag s annak a véleményének adott kifejezést, hogy kár Gaal vígjátékának forrását oly messze, a francia irodalomban keresni, mikor ez a történet mindenestől megtalálható Mednyánszky könyvében. Binder Jenő a tőle kiutatott forrással való egyezéseket annyira döntő erejű bizonyítékoknak tartja, hogy még abban az esetben is kétségtelennek tartaná Marivaux hatását, ha a Mednyánszkyval való egybevetésből igaznak bizonyulna Versényi György föltevése.

*

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1916 november 4-én Négyesy László elnöklete alatt *felolvasó ülést* tartott, a következő tárgysorral:

1. Király György: *A trójai monda XVI. századi irodalmunkban.*
2. Zolnai Béla: *Fehér László c. népballadánk s rokonai a világirodalomban.*

Társasági ügyek. II. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság december 2-án *választmányi ülést* tartott.

Beöthy Zsolt elnöklete alatt jelen voltak: Ágner Lajos, Császár Elemér, Császár Ernő, Gulyás Pál, Német Károly, Pais Dezső, Pintér Jenő, Szász Károly, Tolnai Vilmos, Vargha Damján, Vizota Gyula vál. tagok. Jegyző: Kéký Lajos.

1. Elnök a gyűlést megnyitja.

2. Jegyző jelentése alapján a Társaság rendes tagjául választottak: Karinthy Frigyes, író, Budapest; Khindl Szilárd, premontrai tanár, Kassa, (aj. a jegyző); dr. Kiss Lőrincz, tanár, Feldpost (aj. Ágner L.).

3. Jegyző a választmány intézkedését kéri a közgyűlésre vonatkozólag. A választmány a közgyűlést Arany János emlékének óhajtja szentelni s elnök indítványára fölkeri Császár Elemér vál. tagot ünnepi előadás tartására Aranyról mint irodalomtörténetíróról. Egyebekben az előkészítés munkálataival az elnökséget bizza meg.

4. Jegyző a közgyűlés előkészítéseül bizottság kiküldését kéri a pénztár megvizsgálására s a választmány megharmadolására, egyszersmind a megüresedett egy vál. helyre jelölés végett. A választmány pénztárvizsgáló-bizottságul Tolnai Vilmos elnöklete alatt Imre Sándor és Oberle Károly tagokat küldi ki; a választmány megharmadolásával s a megüresedett vál. tagságra való ajánlással Baros Gyula elnöklete alatt Király György vál. tagot s a jegyzőt bizza meg. Ez utóbbi bizottságot Pintér Jenő indítványára egyszersmind arra is fölhatalmazza, hogy az új választás alá

kerülő választmányi tagok sorából azok helyett, kik a Társaság működése iránt nemcsak hogy érdeklődést nem tanúsítottak, hanem szinte tüntető közönyösséget mutattak s tagdíjfizetési kötelezettségeiknek is vonakodtak eleget tenni, új, a bizalomra érdemesebb tagokat hozzon javaslatba.

5. Pénztáros jelentést tesz a Társaság vagyoni állapotáról. Eszerint bevétel 13,662 K 54 f, kiadás 9428 K 45 f, pénztári maradvány 4234 K 09 f. Tudomásul van.

6. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Császár Elemér s Vargha Damján vál. tagokat kéri fel.

A választmányi ülést *felolvasó ülés* előzte meg, melyet az elnök a következő szavakkal nyitott meg:

«Tisztelt Társaság! Az után a gyász hír után, amely hazánkat szomorú fájdalomba borította, ez az első ülésünk. Ezekben a napokban boldogult királyunk emlékére is illik az, amit a Biblia mond: «Ha ketten-hárman együtt lesztok, én is veletek vagyok.» Magántársaságokban, a nemzeti közélet intézményeiben lehetetlen meg nem emlékezni Felőle, a nagy veszteségről, amelyet az Ő elhunytával szenvedtünk. A mi Irodalomtörténeti Társaságunk célja, munkaköre, törekvései arra emlékeztetnek, hogy az Ő uralkodása előtt voltak tudósaink, voltak tudományos intézeteink is, de tudományos közszellemünk, tudományos életünk nem volt. Tudományos műveltségünk, irodalmi műveltségünk a magyar iskolának ama korszaka előtt, amely Ő alatta fejlődött ki, nem volt. Az a légkör, amelyben Társaságunk megszületett, munkálkodik, annak a nagy uralkodónak uralkodása emlékét őrzi, akit a napokban elvesztettünk. De azt mondhatjuk, ami Alatta történt, az nem Átala történt. De hiszen mindaz, amire ezekben a szomorú percekben gondolhatunk; mindaz, a mi nemzeti fejlődésünkben, politikai, gazdasági és szellemi életünkben az utóbbi félszázad alatt történt, mindaz a legszorosabban kapcsolatos az Ő törekvéseivel, szellemével s kapcsolatos marad az Ő nagy emlékével. Az marad, mert mindez nemzeti életünknek abból az új szervezkedéséből, nemzeti munkánkban abból a félszázados zavartalanságából keletkezett, mely az Ő bölcsességére és igazgatószeretetére mutat vissza. Ennek a gondolatnak megpendítésével tisztelettel indítványozom, hogy nagy uralkodónk elvesztése felett érzett fájdalomunkat s hálánkat azért, hogy nekünk adta Őt a Gondviselés, iktassuk jegyzőkönyvbe s alkalmas módon fejezzük ki.»

A Társaság az elnöki megnyitót állva hallgatta végig s megindult lélekkel járult hozzá az elnök indítványához.

A felolvasások során Vargha Damján *Domonkos szerzők a magyar codexirodalomban* c. tanulmányával adott kifejezést a Társaság tiszteletének e nagyérdemű rend iránt fennállásának hétszázados fordulóján. A kegyeletes célú előadásért elnök a Társaság köszönetét tolmácsolja s kéri az előadót, hogy középkori irodalmunkra vonatkozó nagybecsű kutatásait teljes buzgósággal folytatni szíveskedjék. A rend képviselőjében P. Badalik Bertalan Domonkos-rendi szerzetes jelent meg az ülésen.

Második felolvasásul Sajó Sándor mutatta be Perényi Józsefnek *Szigeti József és Csiky Gergely. (Rang és mód — Buborekók)* című tanulmányát.

Jókai hagyatéka a M. Nemz. Múzeumban. A túlvilági halhatatlanság a megoldatlan kérdések közé tartozik. A földi halhatatlanság korlátozott, de minél jobban meghaladja valaki az átlag-ember mértékét, annál tovább él. Mindenkinék kettős a hagyatéka: a szellemi addig él, amíg szerettei, atyafiai, barátai fönntartják; az anyagi, amíg az örökösök kezén nem kalldódik el vagy be nem olvad az új szerzeménybe. Ez a köznapi emberek sorsa, de a nagyok hagyatékára egész nemzetek tartanak igényt. A szemnek jobban tetszenek a régi királyok, fejedelmek, vezérek emlékjelei. A mieinkből kevés maradt, Nemzeti Múzeumunk régiségára kegyetlenül szegény az effélékben. Bécsbe ragadozták el, ott csillognak-villognak a mi hőseink fegyverei, páncéljai. Ilyesmi nagy emlékeinkben a könyvtár a gazdagabbik, ahová az a hagyaték kerül, ami frott és nyomtatott betűben maradt fönnt, de amelyben nem kisebb a halhatatlanság, mint a múmiákban vagy a piramisokban. A szegény, az ismeretlen magyar nemzetnek három írója van, akiknek elég a nevét kiejteni, hogy az egész világon visszhangja támadjon: Petöfi, Madách, Jókai. Nem az Arany osodásan tiszta és harmonikus egyéniségén múlik, se a Katona nehéz drámaiságán, hogy az ő munkásságuk már terra incognita az ország határán túl. Azonban mi egyelőre beérjük a másik hárommal is, elég sugarat áraszt az is szegény, sokat megcsúfolt magyar földünkre. Mind a három szellemi hagyatéka ott van a M. Nemz. Múzeum könyvespolcán, nemcsak a kinyomtatott munkák, hanem az írók belső élete is kézírataikban, leveleikben.

Futólagos végigpillantásuk is jellemző. Ott van Petöfi, az első, aki hajnal-korában múlik el, ifjan, mint az istenek szerette. Lázás vére benne lüktet az írásaiban is, minden tanuságot tesz róla: egy hirtelen, forró, genialis és hamar kilobbanó élet emlékei ezek. A Madách-írások között fojtó a levegő: egy bezárt óriási szellem vívódásai ezek, valami világot rengető démoné, aminőket Salamon király palackokba csukott el és bűvös pecsétjével pecsételt le. Mikorra kitör, maga is elpusztul. Kétféle tragikum: Petöfi ifjan halt meg, de kiitta az arany habot dicsősége kelyhéből; Madách érett férfikorban, de művei igazában csak holta után hatottak.

Teljességben más a Jókai élete, a mi legnagyobb romantikusunké. Az ő élete nem tragédia s ez így stílszerű is. Mert a romantika nem tragikus valami. Faguet, a jeles francia kritikus, alaposan fejti ki, hogy hogy Hugo Victor voltaképen optimista lélek. Jókai hosszú életet élt; őszintén megvallotta nem egyszer, hogy neki jól esik az ünneplés, amiben szeretetet érez s ünneplésben volt része is bőven. Rózsákból és babérból fontak fejére koszorút. Műveit olvassák s nagy a hitem, hogy mindig is fogják olvasni. Mindig méltatlannak tartottam, mikor az öreg Dumas-val vetették össze, aki a maga korának igen nagyhatású írója és pompás egyénisége volt, de mégse igazi költő; ha Jókaiiban nincs is meg a Hugo zordon mélysége és fensége, mégis szívesebben mérem hozzá. Hagyatékát kegyeletes szívvel őrzi a Nemzeti Múzeum. Szobra még nincs, de lesz. Rajta leszünk, hogy minél előbb!

Nagyon jellemző ez az írói hagyaték Jókai egyéniségére. Szerencsésnek mondottuk az író, mert annak érezte magát, holott helyében más

ember talán nem lett volna az teljesen. Az édesanyai kéz, ha jóságból is, de szigorúan nehezedett rá. Szinte börtönéből szabadultnak érezte magát, mikor új köteléssel fonta szorosabbra életét, ami habár Hiimen rózsalánca volt is, talán mégis érezte a súlyát is. Láttá elvérezni az annyira szeretett hazát, zöldtollas generálisok és copfos adminisztrátorok ültek be az országba uralkodni. Érezhette Marcus Aurelius súlyos mondásának igazságát, hogy: a dicsőség is csak feledés végre, mikor hosszú élete végén cserbenhagyta a népszerűsége is. De úgy látszik, nem érezte. Végiglapozunk a hagyatékában, egy-két keserű felkiáltás akad itt-ott, de mintha minden rossz emlék kihullanék belőle, az élet minden sara és pora, amely szükségképen rárakodik a legnagyobb ember fejére és lábára is. Jóformán nincsen ebben a hagyatékban más, mint gyönyörű írói tervek, nagy sikerek, lelkesült tisztelők hódolata, munkában és dicsőségben töltött élet után végig egy nagy áldomás, ünnepi lakoma, ahol a lakomázók soraiban királyok és parasztok ülnek egyaránt.

A nagy álmodónak, a mesemondónak igaza volt. Mikor József főherceg gyermekeinek Jókai mesekönyvét küldötte ajándékba, a főherceg olvassa azt először végig, pedig, mint humorosan megjegyzi, ő «már öreg gyermek». De ilyen öreg gyermeknek érezzük magunkat mindnyájan Jókai olvasása közben. Munkáinak kéziratai közül számra elég sok van e gyűjteményben, de reugeteg munkásságához viszonyítva nagyon kevés. S majd mind öreg korának gyümölcsei, néhány kiadatlan és töredék is, közöttük a *Levente* c. ösmagyar dráma, a költő egyik legszeretettebb gyermeke, melyben a hagyományokból össze akarta állítani mindazt, ami a honfoglaló ősökre vonatkozik s melyet a hálátlan kor még színpadra se tudott juttatni. E kéziratok egytől-egyig a mester gyönyörűen egyenletes és nyugodt írásával vannak papírra vetve. Nem érzik meg rajtuk a lázas sietőség, mely kuszává teszi a betűket, se az erőlködés, mely folyamatoságukat megtöri, se a magamészto gond, mely javításokkal és betoldásokkal ékteleníti el. Az író műhelyébe lépünk és első benyomásunk az, hogy a munka mindenkor tetszetős és könnyű volt. Boldog a mester, aki mindig így dolgozik.

Érdekes a sok Petőfi-reminiscencia. Jókai már régesrég elfelelte, hogy Petőfitől haragban vált el. Tompával se békülhetett ki Petőfi. S míg az érzékeny és tépelődésre hajlandó Tompa örökké fájlalta ezt és borongott miatta; Jókai elfelelte, képzelete új színeket talált ki a kibékülésre s könnyen visszamenekült a még régebbi zavartalan jó emlékekbe. Több munkáját írta Petőfiről. Levelei tele vannak vele. S érdekes, hogy Petőfi legrégebbi írásai a Jókai hagyatékból kerültek elő: a diák Petőfi két levele Sárkány Jánoshoz, melyeket az öreg papi ember a legméltóbb helyre vélt juttatni, mikor Jókainak küldötte meg őket. A sok Petőfi-ünnep egyik legmeghatóbb emléke a Munkácsy Mihály levele, aki nem jöhetvén el az ünnepélyre, maga helyett szép koszorút küld s Jókait bízta meg a letételével. Az a Munkácsy, aki később arra kéri Jókait: írja meg neki a honfoglalás történetét, hogy abból fesse meg, mert nincs író, aki olyan festőien tudna írni, mint Jókai.

Az egész, igazán értékes és jelentős XIX. sz. magyar nagyságai közül jóformán mindenki képviselve van ebben a nagy levelestárban. Megtaláljuk itt Arany szelid humorát Tompa bánatos búcsúzó levele mellett, Gyulai Pál csipkedéseit annyi sok más rajongó lelkesedése oldalán, a régi nagy emberek kezeirását: Deák Ferencét, Klapkát, Perczelét, Vukovicseit, Türr Istvánét, az új politika vezéralakjait, Lónyayt, Tisza Kálmánt, Irányit, az írókat Fáytól és Eötvöstől a legújabbakig, a színészeket Egressy Gáborral az élükön, a festőket, Zichy Mihályt és Lietzen-Mayert Munkácsy mellett, hogy csak néhány ragyogó nevet emeljünk ki a már nem élők sorából s a magyar nevek mellett a sok külföldi levelet, melyek mind bizonyosságot tesznek a Jókai megértéséről itthon és odakinn.

Nem volna teljes a lista a legnagyobb romantikusról a fejedelmi koronák nélkül. Jókai otthon volt a magyar nép között s az uralkodók asztalánál. József főherceg a legteljesebb közvetlenséggel ír neki s barátságosan hívogatja ebédre, amikor csak családja ül asztalánál. Rudolf trónörökösével buzgón dolgoznak együtt *Az osztrák-magyar monarchia* c. vállalat szerkesztésén. S az udvari etiquette s a nem kifogástalan magyarság mögül elő-előlvann az oly tragikusan elpusztult királyfi erős és eredeti egyénisége, amelyet kitar Jókai elött.

Nem szólok az írói jubileum emlékeiről, hiszen ezek még élénken élnek az emlékezetben, élénkebb színekkel, mint a már megfakult tinta mutatja. A sok ünnepi lakoma közül csak egynek az emlékeit emelem ki: mikor a büszke, előkelő és kifelé zárkózott francia Akadémia rendez ebédet a Jókai tiszteletére. Az egyik emlék a meghívó — ez formáság, — a másik a Jókai pohárköszöntője, az Akadémiához méltó előkelő francia nyelven — ha nem is hallhatjuk többé a szónok lágy, behízelt hangját, méltóságos előadását —; a legkedvesebb a harmadik, mert az intim emlék: Paul Hervieu kapja a menüt s ráírja a nevét, az étlap kézről-kézre jár s Jókai elteszi a nevekkal teleírt karton-lapot emlékei közé.

Nem állhatom meg, hogy ne szóljak a hagyaték egy utólagos gyarapodásáról. A Biblia szerint az igazság elrejtőzik a bölcsék és nagyok elől s az egyszerű embereknek nyilatkozik meg. 1913-ban írja Skótországból John Mories elragadtatott levelét Jókai Mórhoz, aki már idestova kilenc esztendeje pihen a sírban. John Mories azt hiszi, hogy Jókai mindig él. Nos, a becsületes skótnak igaza van.

† VÉRTESY JENŐ.¹

Az Idegen helynevek nyelvünkben. Irodalmi nyelvünk aránylag későn alakult egységessé, amint társadalmi viszonyaink és modern kulturéletünk is — egyesületek, tudomány, színház, ujság stb. — lényegében csak a XIX. sz.

¹ A boldogult szerzőnek ezt a kis ismertető cikkét Bajza József váltagársunk volt szíves közlés végett beküldeni. Az elhunyt testvérének, V. Kornél úrnak a kézírathoz mellékelt sorai alapján egyszersmind az is megállapítható, hogy Vértesy Jenőnek következő darabjai előadására nézve volt szerződése a Nemzeti Színházzal: «Gál Ádám» (1905 szept. 8.); «Rákóczi György» (1906 okt. 1.); «A Nagyúr» (1908 jún. 17.) (Szerk.)

terméke. XIX. sz.-i prózánk fejlődése párhuzamosan halad ez intézmények kialakulásával s ezek vajudását, küzdelmes életét s végső kikristályosodását híven tükrözteti vissza. Ezért van, hogy e század első felének prózája, az «új Magyarország» nyelve a maihoz képest kissé kopottas, míg ezzel szemben a költői nyelv gazdagabb és fényesebb multa támaszkodván, ekkor éri el fejlődésének virágkorát. Még a legnagyobbak is, egy Széchenyi, Eötvös és Kosuth, milyen avult, szokatlan nyelven szólalnak meg, hatalmas belső stílbeli készségük ellenére. De még tovább mehetünk. A 70-es és 80-as évek prózája is erősen megfakult, míg tagadhatatlan, hogy az utolsó negyedszázad prózai stílusa friss, eleven és könnyed fordulataival nagyot haladt — hála főként a magyar ujságrás rohamos fejlődésének. Ennek a gyors iramnak azonban megvoltak a maga súlyos következményei. Csak egyet akarunk ezúttal különül kiemelni, s ez, hogy nincs olyan megállapodott nyelvi kultúránk, mint amilyennel a művelt nyugati irodalmak dicsekedhetnek. Hiába igyekeznek Akadémia, Nyelvőr, Magyar Nyelv s legjobb magyarítók szótáraink a nyelvi hagyomány elvének tiszteletet szerezni, a gyors fejlődéssel járó hibákat irtani, ha az iskola segítségükre nem siet. E téren épen iskoláinkat éri a legnagyobb mulasztás. Ahány iskola, ahány tanár, annyi nyelvszokás, s hiába a Középiszkolai Műszótár és Helyesírási Szabályok, ha nincs, aki szigorúan ragaszkodnék hozzájuk.

Nálunk a nyelv valóban «köztulajdon», de nem abban az értelemben, hogy mint ilyen szent és sérthetetlen, hanem abban, hogy mindenki kénye-kedve szerint ront vagy javít rajta. Holott sohasem szabadna elfelejteni, hogy a nyelven alakítani csak két tényező van hivatva: a művelt emberek közhasználatára és a nagy írói egyéniség.

A nyelvi hagyomány híjának érdekes és sajátos dokumentuma az idegen helynevek használatában az utóbbi években beállott gyakorlat: egy tudományos társulatunk önkényesen elhatározta, hogy kiadványaiban (földrajzi művekben s térképeken) elveti a szokásos magyar alakokat s az eredeti (idegen) formájukat fogja használni. E használatnak széles körben híveket toborzott, ujságok, iskolák, írók melléjük szegődtek s már-már féld volt, hogy irodalmi és történeti könyveinkben ilyeneket fogunk olvasni, mint *wieni kongresszus* és *leipzig-i csata*. Míg tehát egyrészt nyelvünket egy izléstelen barbarizmussal akarták gazdagítani, önkényesen megfosztották egy értékes, történetileg szerzett kincsétől. Valóban olyan eljárás, amelyre egy művelt nyugati népnél sem találunk példát. S mindezt miért? Csak azért, hogy talán e koldus nagylelkűségért, cserébe, a németek lemondanak majd a *Pressburg* vagy *Klausenburg* névről. Holott nekünk a *Pressburg*, sőt *Ofen* névből csak annyi a kárunk, mint a németeknek *Cologne*ből vagy *Aix-la-Chapelle*ből.

Örömmel üdvözölte mindenki, akinek nyelvünk ügye a szíven fekszik, *Beöthy Zsolt* fellépését, mindenki e fonák szokás terjedésének végét akart vetni, midőn a M. T. Akadémia 1915 márc. 8. tartott ülésén a következő indítványt nyújtotta be: «Határozza el az Akadémia, hogy kiadványaiban azokat az idegen helyneveket, melyeknek az irodalomban és közéletben magyar alakja fejlődött ki és terjedt el, magyar szövegekben magyaros

alakjokkal nevezi meg és ugyanilyen értelmű kéréssel fordul a nagyméltóságú m. kir. kormányhoz a hivatalos kiadványokra és szövegekre nézve. Nem akarjuk az indokolásnak mindenképen megszívlelendő érveit részletesen fölserolni, csak az alappondolatát kell kiemelnünk és hangsúlyoznunk, amely nyelvi hagyományaink ápolását és tiszteletét köti a szívünkre. A M. Földrajzi Társulat törekvése ugyan hazafiás célra irányul, de hatásában épen ellenkező eredményre jut: *nyelvkincseink szegényedése, fogyasztása, vele történeti tudatunk romlása és gyöngülése* nekünk fájdalmasabb s ezért fontosabb ügy, mint az idegen népek helyes vagy helytelen, vagy akár rosszakaratú nyelvhasználata a magyar helynevekkel szemben.

A M. Tud. Akadémia hosszas és részletes tárgyalások után ezévi jún. 13-iki összesülésén az indítványnak helyt adott és áttért a közokt. minisztériumnak is, hogy a tankönyvekben és térképekben elterjedt visszaélést megszüntesse. Reméljük, e botlás irodalmi nyelvünk újabb fejlődésében nem járt súlyosabb következményekkel, sőt talán inkább csak fokozódott vele s jobban átment a köztudatba a nyelvi hagyományok tisztelete és megbecsülése.

KIRÁLY GYÖRGY.

A szerkesztőhöz beküldött könyvek jegyzéke.

Háborús alkalmi kiadványok. A nagy idők nagy eseményeinek irodalmi visszhangjaként számos olyan munka jelent meg az utóbbi időben, melyek bár a maguk egészében nem tartoznak tudományszakunk körébe, vonatkozásuknál fogva az irodalomtörténetirő érdeklődésére is számot tarthatnak. Ilyen mindjárt a *Szóval s tettel a hazáért* (Miskolcz, 1916. 244 l. Ára 4 kor.) c. kiadvány, mely a Miskolci Közművelődési Egyesületnek a világháború első esztendejében kifejtett munkásságáról számol be. A miskolci m. kir. 10-ik honvédegyalozezrednek ajánlott s Kosztolányi Zoltán szabadoktatási igazgatótörő sajtó alá rendezett kötet Balogh Bertalan előszaván (Milyen legyen kulturpolitikánk a háború után?), Istvánffy Gyulának és Pakots Józsefnek versein meg novelláján és Nagy Ferencnek Márciusi beszédén kívül a szerkesztőnek, továbbá gr. Apponyi Albertnek, Bank Sándornak, Cholnoky Jenőnek, Dombó Lászlónak (A háború költészet), Eöttevényi Nagy Olivérnek, Giesswein Sándornak, Hegedűs Istvának (A háború, mint a hazaszeretet iskolája), Marozali Henriknek, Pekár Gyulának, Szent-Gály Gyulának, Szerényi Nándornak, Szokol Pálnak, Trócsányi Dezsőnek, Zsupán Lászlónak tanulságos fejtegetését foglalja magában. Közülök olvasóinkat főkép *Dombó Lászlónak A háború költészet* (197—217. l.) címen írt népszerű ismertetése érdekelteti. A szerző ebben egy pillantást vetve a népköltési termékekre, a továbbiakban Vajda Gyula és Szabolcska Mihály antológiái, meg Gyóni Géza, Bányay Sándor, Kiss József, Peterdi Andor, Radó Antal és Szepessy László háborús verskötetei alapján a műköltészet nevezetesebb alkotásait vizsgálja. Közben felhasználva az irodalmi kritika tárgyára tartozó s annak idején folyóiratunkban is ismertetett eredményeit, (l. Kéký Lajos és Kristóf György tanulmányait) azzal